

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Symmvla Caietani

Cajetan, Thomas

Antverpiae, 1575

Qvintvm lentaculum: in quo quinque tractantur quæstiones.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41716

QVINTVM IENTAV

culum: in quo quinque tra-

Etantur quaestiones.

CCVRRVNT quinto tra-
ctandæ quinque apud Evan-
gelium sententiæ. Prima habe-
tur Matthæi xv. Munus quod-
cunq; ex me est, tibi proderit.
Secunda habetur ibidè, Omne
quòd in os intrat, in secessum
emittitur. Tertia habetur Luc.

xvi. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est
& qui iniquus est in modico, iniquus est & in maio-
ri. Quarta habetur ibidem, Si Moysen & prophetas
non audiunt, neque si quis ex mortuis, resurrexerit,
credent. Quinta habetur Ioan. i. Quotquot autem
receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri.

Circa Scribarum & Pharisæorum sententiam qua
sub specie religionis tollebant pietatem, ambigui-
tas occurrit, quid significat traditio hæc, Qui dixerit
patri vel matri, munus quodcunque ex me est, tibi
proderit. Nam aliquod horum trium videtur signifi-
care. Aut quod absolutè religio qua aliquid offertur
Deo, præferenda est pietati qua honoramus paren-
tes. Et in hoc sensu traditio ista irreprehensibilis esset
quoniam sanctam cõtineret doctrinam, cuius oppo-
situm Dominus testatur.

Aur quòd in articulo necessitatis iam constitutis
parentibus, filii religionis prætextu vacarent muneri-
bus offerendis Deo omittendo pietatis officia debi-
ta parentibus. Et iuxta hunc sensum traditio hæc
iniquam cõtineret doctrinam ut patet. Sed ex
Euangelico textu non videtur haberi hic sensus
quoniam

X x z

quoniam

Tentaculi quinti

quoniam nulla fit ibi mentio de necessitatis articulo, in quo constituti præsupponantur parêtes, non enim dicitur: si dixerit homo patri vel matri in necessitate constitutis; sed absolute, si dixerit patri vel matri. Aut quod Deo iam licite dicata voto à filiis, propter superuenientem articulum necessitatis parentum, non essent in subsidium seu usum parentum conuertenda. Et iuxta hunc sensum vsque in hodiernum diem approbatur traditio ista à multis doctoribus sacris. Et emergit hinc literalis quæstio: an de munere dicando Deo, an de munere per votum dicato Deo sit sermo, quum dicitur Munus quodcumque ex me &c. magni siquidem refert utro modo intelligatur: Nam si de munere iam dicato Deo per votum est sermo, traditio Phariseorum diuinam videtur habere traditionem pro fundamento. Si autem de offerendo munere est sermo, simplex religio in quæstionem venit.

AD euentiam sententiæ huius sciendum est dupliciter exponi posse traditionem. Scribarum & Phariseorum. Primò, ut verba illa munus quodcumque &c. intelligantur ut excusantia, secundo, ut intelligantur tanquam obligantia. & siquidem sumantur ut excusantia, traditio ista consistit in duobus documentis. Primum est, quòd filii vacarent diuinis oblationibus, non curando de subuentione parêtum. Secundum est, quòd filii excusarent se cum parentibus de huiusmodi commissione & omissione his verbis, **Munus quodcumque ex me est, tibi proderit, hoc est, non credatis me postponere curam vestri: quoniam offerendo Deo, curam vestri habeo: quoniam quod offero Deo, vobis proderit.** Si verò verba hæc ut obligantia intelligantur, sensus pharisaicæ traditionis est, quòd si filius dixisset parentibus: totum quod est ex me, volo offerre Deo: ex tunc obligatus erat filius ad diuina Deo, ita ut non liceret ei quicquam facere pro

Quæstio prima.

pro parentibus. Et hunc sensum magis sonat textus euangelicus: quoniam Marc. vii. postquam dictum est, Si dixerit homo patri aut matri, quod est donum quodcumque ex me tibi profuerit: subiungitur: & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri aut matri. vbi apparet quod postquam filius dixerat illa verba patri aut matri, vetabatur filius facere quicquam patri aut matri: ac per hoc obligationem incurrerat ex verbis dictis patri aut matri. Et iuxta hunc sensum collige quinque. Primò, obligationem filii ad diuina: quæ ex allatis Marci verbis habetur. Secundò, auctoritatem qua habebatur ista obligatio. & hæc erat traditio Scribarum & Phariseorum: vt in litera patet. Tertiò, modum, quo contrahebatur hæc obligatio. Et ex textu habetur quod ex hoc ipso quod filius dicebat hæc verba patri, consurgebat in filio hæc obligatio: sic docentibus Scribis & Phariseis, si dixerit homo patri aut matri, &c. Quarto efficaciam huius obligationis, quod erat adeò efficax vt redundaret in impietatem erga parentes. Et hoc expressè Dominus dixit. Quintò materiam obligationis. Et hæc erat totum quod erat ex filio. Et hoc insinuat textus dicens. Et ultra non finitis eum facere quicquam patri aut matri. vnde videtur quod ista obligatio erat quædam mancipatio filii ad diuinum obsequium: & tam actè exigebatur à Scribis & Phariseis, vt non permitteretur filius facere quicquam patri aut matri. Vbi patet multipliciter errasse Scribas & Phariseos. Primò quod vbi nulla erat obligatio, obligationem inducebant: non enim ex verbis ad patrem aut matrem oritur mancipatio ad diuina, sed ex voto quod fit non homini sed Deo. Secundò, in extendendo huiusmodi obligationem ad negandum omne obsequium patri: quum tamen nulla sit tanta mancipatio etiã profitentium tria vota religio-

Tentaculi quinti

filii, quæ non permittat multa facere patri aut matri.
Ad quæsitam autem retrogrado ordine respondendo dicitur quod non est hic sermo de munere dicato per votum: tum quia nulla fit in textu mentio de voto: tum quia materia non exigit ut admisceatur obligatio votiua huic textui: qui de traditione humana, & non de voto quod spectat ad traditionem diuinam, loquitur: tum quia expressè Marcus Euangelista interpretatur corbam, hoc est donum. constat enim quod donum est datio liberalis, ac per hoc non ex necessitate votiua offerendum. Est ergo sermo de munere dicato Deo: siue illud munus intelligatur consistere in rebus exterioribus, iuxta primam expositionem: siue intelligatur consistere in toto quod poterat filius, iuxta secundam expositionem. Ad primò verò quæsitam respondetur, quod sensus traditionis huius nullus illorum trium est determinatè: sed doctrina Phariseorum & Scribarum consistebat in hoc quod religio tanti facienda est, ut propterea non sit curandum quid filius debeat patri aut matri: neque sit curandum de distinctione, an pater egeat aut non egeat. Et hoc testantur verba Domini, primò dicendo quod traditio ista contrariatur præcepto de honore parentum: quod nihil aliud est dicere quam quod non curat de debitis pietatis officiis erga parentes, siue debeat ex articulo necessitatis, siue quomodolibet aliter. Secundò dicendo, & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri. Hinc enim manifestè apparet quod religionem a deo exigebant, ut pietas erga parentes ob religionem tolleretur, quod constat esse iniquissimum. Hæc de prima quæstione.

Circa secundam dubitationem de verbo domini, *Comne quod in os intrat, in secessum emittitur: Physicorum obiectio occurrit, falsam esse hanc sententiam*

Quæstio secunda.

sententiam sic dicentium, quoniam aliquid alimenti quod per os sumimus, convertitur in substantiam sumentium: ac per hoc non totum quod per os intrat, in secessum emittitur. Ad hoc dicitur, quod licet multipliciter glossari possit verbum domini scriptum apud Matthæum: quia tamen Marcus euangelista suppleuit quod Matthæus tacuit de verbis Domini, ideo expositiones omnes superfluæ apparent infra sensum literalem manendo. Marcus enim cap. vii. afferendo hanc Domini sententiam dicit: Omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum coinquinare: quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit & in secessum exit purgans omnes escas.

Vbi manifestè patet Dominum non dixisse omne intrans in os exire in secessum: sed dixisse, omne intrans in os exire in secessum, purgans omnes escas: hoc est exire in secessum secundum partes purgatiuas escarum, ac propterea nullam esse ambiguitatem in Domini sententia patet, si integra referatur: sed quæstioni locus est, vbi non integra sententia affertur, vt à Matthæo recitatur. Hæc de secunda.

Circa tertiam quæstionem (de verbis Domini. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui iniquus est in modico, & in maiori iniquus est) ambiguitas occurrit quò ad primam sententiam. Tum ex experientia: quia multi fideles inveniuntur in rebus paruis: qui tamen in rebus magnis seu maximis fidem violant. Regnandi nanque gratia iurandum etiam violant, qui militarem semper fidem seruauerunt: & sic de similibus. Tum ex ratione: quia maius attractiuum, maiorem ingerit tentationem: ac per hoc qui non superatus est à paruo attractiuo, superatur deinde à magno attractiuo vt fidem violet. Vnde non est secundum rationem consequens, vt qui fidem
seruas

Ientaculi quinti

seruat in minimo, fidem seruaret in magno.

Similiter quò ad secundam sententiam experientia testatur quod multi peccant in paruis, qui tamen non peccarent in magnis. Multi enim sunt peccantes venialiter, & mentientes officiosè: qui non peccarent mortaliter: qui non mentirentur perniciosè. Habet quoque ratio, vt sicut non omnis infirmitas corporalis ducit ad mortem, ita non omnis lapsus spiritalis durat ad mortem animæ: ac per hoc non est consequens, vt qui iniquus est in modico, iniquus etiam sit in magno.

AD horum euidentiam recolendum est dupliciter ad aliquid operandum nos posse comparari: vel secundum rationem habitualis virtutis seu vitii respicientis illud opus vel quomodolibet contingat: verbi gratia ad operandum quod iustum est potest homo se habere vel secundum habitum iustitiæ (hoc est secundum quod inclinatur virtus iustitiæ habituata) vel quomodolibet aliter puta ex aliqua passione, aut ex aliqua amicitia, vel odio &c. sicut etiam in artificialibus ædificator potest habere ad construendam domum vel secundum artem ædificandi vel quomodolibet, aliter ædificando prout vult. Quum autem fide de qua Saluator loquitur, virtus quædam sit qua fiunt dicta, dupliciter de homine fideli loqui possimus. Primò, per se & formaliter, hoc est quatenus fidelis, & quatenus ex fide operatur. Et sic proculdubio qui fidelis est in paruo, fidelis est in magno aut maximo: quoniam virtutis obiectum quum non sit minimum quid, sed magnum aliquid ac difficile: virtus illa quæ ad minima se extendit, multò magis ad magnum tendit tanquam ad proprium obiectum. Si verò loquamur de homine fideli per accidens (hoc est secundum coniuncta aut aduentitia accidentia) sic nulla est certa regula nisi quod faciat prout volet.

Es

Quæstio tertia.

Et ex hoc capite conringit, vt multi fideles sint in par-
uis qui fideles non sint in magnis: non enim hoc pro-
uenit ex defectu fidei, sed ex defectu non vtendis fide.
Nam quantum ex parte fidei qui ex fide bene se ha-
bet in paruis, multo magis ex eadem bene se haberet
in magnis. sed tales in magnis ideo infideles inueni-
untur, quia aliunde mouentur quàm ex fide. Nulla
enim virtus adeò firmat animum hominis ad seipsam
quin relinquat libertatem non vtendi ipsa. Et per hoc
patet responsio ad primam obiectionem. Ad secun-
dam verò dicitur quod virtus quum sit habitus de
difficili mobilis, & circa difficile: aut non est, si & à
magno sui generis attractatiuo vincitur: aut si est, su-
perat sui generis quacunque impedimenta. Non
enim temperantia superatur à superfluis delectatio-
nibus tactus, sed omnes eas moderando domuit. De
attractiuo ergo tentante hominem ad perfidiam du-
pliciter loqui possumus: scilicet per se, vel per accidēs.
Nam si loquimur de attractiuo spectante per se ad
genus fidei: non est ratio maior corrumpendi fidem
in maiori attractiuo, quàm in minori: quin potius fa-
cilius est delinquere fidem circa minima quam circa
magna: quoniam circa magna tanquã circa proprium
obiectum magis vigilat virtus. Si verò de attractiuo
extraneo sermo est, nihil officit proposito: quoniam
sermo Domini per se formalis est. Et per hoc facile
patere potest quid dicendum sit ad obiecta contra se-
cundam sententiam. Nam proportionaliter dicendum
est de vitio iniquitatis, sicut dictum est de fidei virtu-
te. Est enim sermo Domini de iniquitate per se &
formaliter: & intendit quod si quis ex iniquitate malè
se habet in modico, ex eadem iniquitate malè quo-
que se haberet in magno, si magna materia præsen-
taretur: quoniam iniquitatis obiecti non est paruum
quid (quum modicum pro nihilo reputetur) sed ma-

Ientaculi quinti

gnum aliquid, ac per hoc si iniquitas est tanta ve-
etiam ad minima deficiat animum: multo magis ad
magna flectet tanquam ad propriam materiam. Vn-
de & proverbialiter dicitur: Cuius lingenti cinerem ne
credas farinam. Obiecta autem in oppositum simili-
ter solvuntur, quod scilicet militant secundum ea
quae sunt per accidens. Ex fragilitate siquidem hu-
mana, & non ex iniquitate peccat venialiter qui non
peccarent mortaliter, & similiter non ex mentiendi
consummato vitio mentiuntur iocosè, qui non menti-
entur perniciosè, sed ex aliis accidentibus. Non
obst. quoque adducta similitudinis ratio de infirmita-
te: quoniam non dicit Dominus omnem infirmita-
tem ducere ad mortem: sed quod tam virtus quam
vitium si ducit ad modicum sui generis, ducit etiam
ad magnum illius generis. Obiectio autem de genere
in genus migrat: de infirmitate scilicet non mortali
ad infirmitatem mortalem. Stat itaque Domini sen-
tentia per se & formaliter intellecta, firmissima veri-
tate solida. Haec de tertia.

Circa quarto loco propositam sententiam Abrahamae,
Si Moysen & prophetas non audiunt: neque si quis
ex mortuis resurrexerit credent: ambiguitas occurrit.
Tum quia experientia testatur quod multi gentiles ex
miraculis visis conversi sunt ad fidem, qui nec Moy-
sen nec prophetas audissent. Tum quia ratio ad hoc
ducit, ut plus moveantur à Moysen & prophetis, si ad-
iuncta fuerit resurrectio alicuius mortui, quam ex
Moysen & prophetis solis. Vnde usque hodie non de-
sunt Christiani dicentes: Si videremus unum mor-
tuum resurgere, faceremus, diceremus, &c.

Ad hoc dicitur quod sententia haec Abrahamae di-
plicem instructionem continet. Docet namque
primo gratiam fidei: quod scilicet fides donum Dei est,
& non est opus solius hominis quatumcunque moti
à mira-

Quæstio quarta.

à miraculis multis visis. Et hoc apertè significat verba hæc Abraham dicentia quòd quàmuncunq̃ mortuus aliquis resurgens testetur hominibus de pœnis inferni, non propterea credent. Hinc enim habemus quòd miracula visa non sunt sufficientia ad inducendum nos in fidei virtutem. Dico autem notabiliter in fidei virtutem: ad excludendum fidem coactâ (qua ex euidencia miraculorum & operum etiam demones velint nolint credunt & contremiscunt) & quoniam ad literam Abraham loquitur de fide formata qua carebât fratres diuitis: qui ex eo quod Abraham vocat patrem, testatur se & fratres suos fideles fuisse. Et infra hanc doctrinam manendo, nullam habet quæstionem Abraham sententia.

Sed ultra hoc docet secundò statutam pœnam fidelibus paruipendentibus sacras scripturas: ita quòd sententia hæc intelligenda videtur vt reuelatiua diuini iudicii: vt hinc intelligamus diuina dispositione desertum iri eos qui Moysen & prophetas non audiunt: & ita induratos relinqui vt etiam si viderent miracula, non mouerentur propterea ad veram charitatem. Et meritò, quia ex eo quod diuinam largitatem qua prouidit nobis de Moysse & prophetis (hoc est de sacra scriptura) despiciunt: merentur vt nec per miracula visa conuersionis gratiam consequantur. Nam tales se habent ad veram conuersionem in Deum tanquam non diuinæ gratiæ, sed humanum tantummodo opus sit vera ad Deum cõuersio. Inde quidem asseuerant quod si videret mortuum resurgere, facerent & dicerent, &c. Quo fit vt adeò sibiipsis relinquuntur etiam quum miracula vident, qui in seipsis confidunt, quòd si miracula viderent, non conuerterentur. Et quod ita sit vt Abraham dixit, testatur Ioan. Euang. cap. xi. distinguens inter Iudæos præsentibus resurrectioni Lazari, quod quidam crediderunt, quidam

Tentaculi quinti

quidam autem abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus. Et inde Pontifices & Pharisei concilium collegerunt ut interficerent Iesum, ex hoc enim quod presentium in resurrectione Lazari quidam crediderunt in Christum, & quidam non, manifesta sit veritas sententiæ Abrahamæ, quod non ex hoc quod aliquis ex mortuis resurgit, credunt homines, sed ex dono Dei. Est siquidem credere donum Dei, ut Apostolus dixit.

AD obiecta autem in oppositum dicitur, quod licet commune sit tam fidelibus quam infidelibus hoc (scilicet quod credere est donum Dei, & non ex solis nobis quantumcunque videamus miracula) diuina tamen providentia, differentia ordinata videtur inter fideles & gentiles: & fideles qui habent Moysen & prophetas, si non audiunt illos, relinquuntur sibiipsis, ut nec ex miraculi conuertantur: gentiles autem qui hoc sacrilegio diuina non contempserunt, miraculis adiuuandi ad conuersionem sint, unde Marcus euangelista de conuersione infidelium dicit, Domino cooperante & sermonē confirmante sequentibus signis. Et ad hanc denotandum differentiam Abraham damnato diuiti dixit, Habent Moysen & prophetas: audiant illos, significatur enim per hoc quod fratres illius diuitis erant de numero fidelium, qui habebant Moysen & prophetas. Unde obiectio de gentilium conuersione ob miracula, non militat contra hanc sententiam. Ad alteram verò obiectionem dicitur quod licet multiplicato motiuo ad conuersionem, facilius sit cæteris paribus hominis conuersio: in pœnam tamen datur fidelibus contempnentibus traditiones sacrarum scripturarum, ut nec ex multiplicatis motiuis extrinsecis conuertantur. Arrogantibus enim sibiipsis conuersionem si viderent miracula, resistit Deus subtrahendo cōuersionis gratiam, scriptum est enim;

1150 p

Quæstio quinta.

enim: Superbis Deus resistit. Et est sententia hæc Abrahamæ intelligenda regulariter, nam non est propterea alligata manus Dei, ut non possit ex speciali gratia conuertere aliquem huiusmodi contemptorem, excitando simul illum ex aliquo viso miraculo. Hæc de quarta.

Circa verba Ioannis Euāgelistæ quinto loco proposita, Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: triplex ambiguitas occurrit. Prima est, quid sit huiusmodi potestas. Secunda est, quomodo stant ista duo simul, quod receperint Deum, & quod non sint filii Dei, sed habent potestatem ut fiant filii Dei. Nam si receperunt eum, iam sunt filii Dei: & si sunt filii, non opus habent ut fiant filii, quod enim iam est, non potest amplius fieri. Et econtra si possunt fieri filii: ergo non sunt filii: & si non sunt filii, non receperunt eum.

Tertia est, quomodo consonant sibi inuicem hæc duo, scilicet potestas & fieri. Nam potestas actiuum significat principium, ac per hoc actionis est: fieri uero passionem significat, Dissonat ergo ab inuicem quod sit potestas fieri tãquam si diceretur potestas patiendi: quod uidetur implicare contraria simul, potestas enim est potestas faciendi, & non patiendi.

Ad horum euidenciam duo sunt prænotanda. Primum est, discretio eius quod est Dei ab eo quod ex nobis est in receptione qua Deum recipimus per fidem, Interueniunt siquidem in huiusmodi receptione duo: hoc est donum Dei, & uoluntarium opus nostrum. Nec separantur hæc duo secundum tempus, ut uel prius tempore sit opus nostrum quam donum Dei, uel prius tempore sit donum Dei, quam opus nostrum, sed simul tempore efficienti nos dono Dei, recipimus ipsum credendo. Secundum est discernere inter id quod de facto, diuina prouidentia disposuit, & id

Ientaculi quinti

& id quod potuisset, si voluisset aliter disponere. Nam de facto disposuit diuina largitas, vt donum fidei annexum haberet donum diuinæ filiationis per adoptionem. Ordinauit siquidem immobiliter vt credentes in eum, diuinæ essent naturæ consortes. Potuisset autem si voluisset ordinare, vt donum fidei non haberet filialis adoptionis donum annexum, sed aliquod aliud præmium apponere fidelibus suis dandum, quum nulla appareat ratio necessariæ cōnexionis inter fidem & cœlestem filiationem. Quibus prælibatis dicitur verba Ioan. Euangelistæ dupliciter posse exponi. Primò de receptione per fidem vt sic: hoc est abstrahendo à fide formata charitate. Et iuxta hunc sensum potestas est ipsa fides: quæ vt est qua credimus, vocatur fides: vt autem est qua possumus operari ad diuinum consortium nobis promissum est potestas qua possumus filii Dei fieri. Et sic recipiendo Deum per fidem, nō sumus adhuc seu ex hoc filii Dei, sed possumus filii Dei fieri per charitatem: quæ solā distinguit inter filios Dei, & filios perditionis. Et licet huiusmodi potestas sit potestas agendi, quia est potestas operandi, referendo illam ad opera nostra: est tamē cum hoc & per hoc potestas patiendi, referendo illam ad fieri & esse filium Dei. Nam per opera fidei præparamur ad hoc vt fiamus filii Dei ab ipso Deo, & non ad hoc vt facimus nos ipsos filios Dei. Et propterea Euangelista non dixit, Dedit eis potestatem filios Dei se facere: sed dixit, filios Dei fieri: vt potestas relata ad vltimum terminum scilicet esse filium Dei, demonstraretur potestas non agendi, sed patiendi: relata verò ad opus propinquum quo præparamur ad hoc vt fiamus filii Dei, intelligatur actiua, in libertate nostra posita. Et sic sapientissimè & conuenientissimè verumque simul dixit scilicet potestatem, denotando per hoc libertatem nostram ad

coope

Quæstio quinta.

cooperandum & fieri filios Dei, denotando per hoc quod non facimus nos ipsos Dei filios: sed à Deo sumus filii Dei. Et per hoc patet solutio omnium obiectorum iuxta primum sensum. Si verò exponantur verba Euangelistæ, de receptione Dei per fidem formatam charitate, idem est sensus & eadem essent repetenda: excepto quod hic non esset nisi ordo naturæ inter fidem & charitatem, & inter fieri & esse filium Dei. Unde qui sunt perspicacis ingenii, & intelligunt quid intersit inter ordinem temporis & ordinem naturæ, applicare facile possunt prædicta ordini naturæ. Nam ut summarie dicatur, potestas est ipsa fides: & quotquot per fidem charitate formatam ceperunt eum simul tempore ceperunt tria scilicet posse fieri filios Dei, & esse filios Dei. Primum per fidem: secundum per charitatis susceptionem: tertium per ipsam charitatem. Sed primum prius natura quam secundum, & secundum prius natura quam tertium. Et secundum utrunque sensum significavit Euangelista liberalitatem diuinam quum recipimus eum: quoniam hinc didicimus quod receptionem suam opus quodammodo nostrum donat diuina bonitas gratia fidei & potestatis diuinæ filiationis, & ipsa etiam diuina filiatione quandoque: hoc est si perfecta est receptio: hoc est si ex toto corde eum recepimus. Hæc de quinta & omnibus præpositis. *Buda in die sancti Gregorii.*

M. D. XXIII.

SEX